

EEN 19e-EEUWSE STORT IN HÖHR-GRENZHAUSEN

door Ruud Stam

Eind 1989 trof ik bij de aanleg van de Jacques Remystrasse nabij de Bergstrasse een stort van 19e-eeuwse pijpen aan. Deze stort was slechts gedeeltelijk toegankelijk. Het deel dat uitgegraven kon worden, was ongestoord. Hieruit zijn de nummers 1-38 afkomstig. Een maand later trof ik ter plaatse nog drie pijpen aan: de nummers 39-41. De grond was inmiddels omgewoeld en deze pijpen horen dus niet met zekerheid tot de eerder gevonden stort.

Een veilige datering van de pijpen op basis van vergelijking met Nederlandse en Franse pijpen ligt tussen 1850 en 1875. Tot nu toe is een stort van 19e-eeuwse Westerwald-pijpen nog nooit beschreven. In het boek *Tonpfeifen* (1) staat een aantal losse vondsten van 19e-eeuwse pijpen uit Höhr-Grenzhausen en in *Tönernes* (2) is een deel van de verkoopcatalogus van Müllenbach & Thewald afgebeeld. Veel meer is niet bekend hoe de 19e-eeuwse pijp uit het Westerwald eruit heeft gezien.

Opvallend in deze stort is, dat ook oudere, vermoedelijk lang in gebruik zijnde modellen aanwezig zijn.

In bijgaande tabel zijn de aantallen pijpen van elke soort die ik uit de stort geborgen heb, genoteerd. Hoewel niet de hele stort uitgegraven kon worden en ook niet bekend is of deze stort representatief is voor de gehele productie van het bedrijf, veronderstel ik, dat de typen die in grote aantallen in de stort aanwezig zijn, behoren tot de door die firma meest geproduceerde pijpen.

Op een steel komt een deel van een naam voor: IOH.../...CHT. Deze initialen zijn niet op een bekende naam van een pijpenmaker terug te voeren. De meeste pijpen zijn gemerkt met de *gekroonde 46*. Enkele pijpen zijn met de *gekroonde 96* gemerkt. Op twee pijpen na zijn alle pijpen ongerookt. Ook de hielmerken helpen niet om de stort aan een bepaalde pijpenmaker toe te schrijven.

Het stempel de gekroonde 46 komt in diverse uitvoeringen voor. Soms is het kroontje slecht afgewerkt en soms is het merk omgeven door een parelrand.

Tymstra (3) beschrijft, dat sommige pijpen van Fiolet als bijmerk cijfers hadden. Het kleinst waren de pijpen met het bijmerk 1, die met 16 het grootst. Iets analoogs doet zich ook hier voor. De ovoïde pijpen hebben verschillende bijmerken. Als we deze ovoïden in een aantal gemakkelijk te onderscheiden grootte-klassen indelen (hoogte van 5,6-5,8; 4,9-5,0; 4,3-4,6)

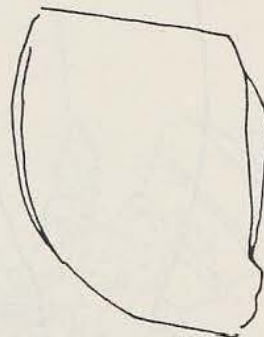
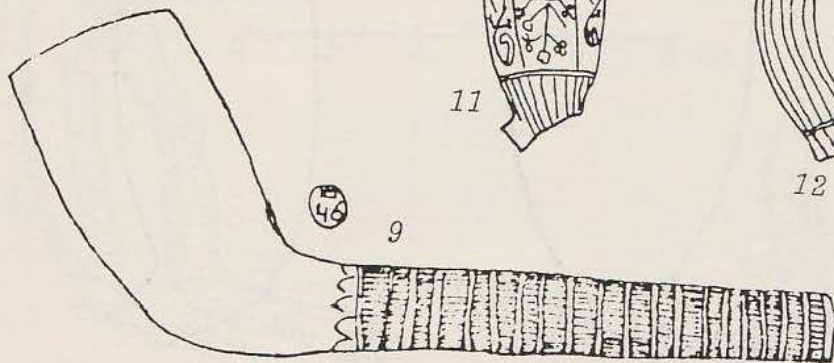
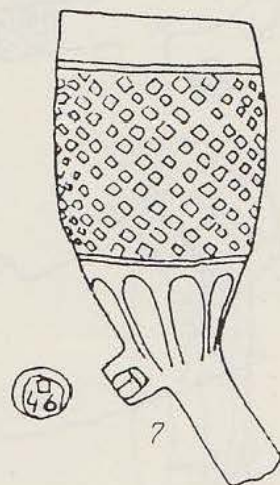
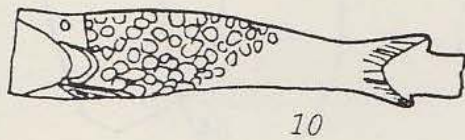
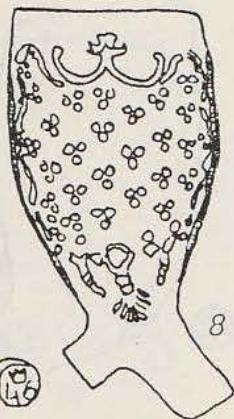
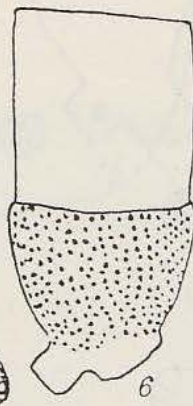
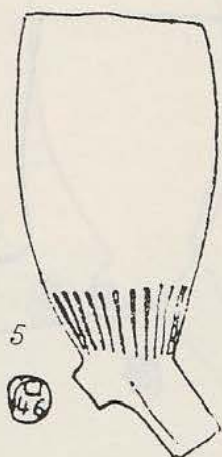
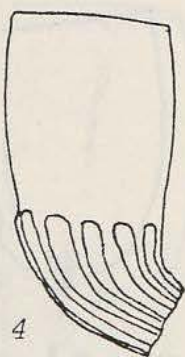
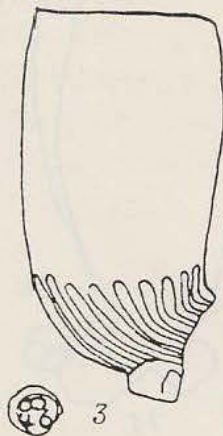
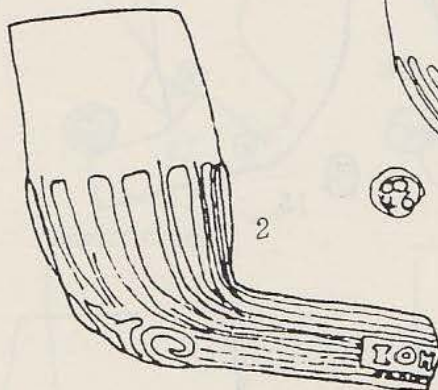
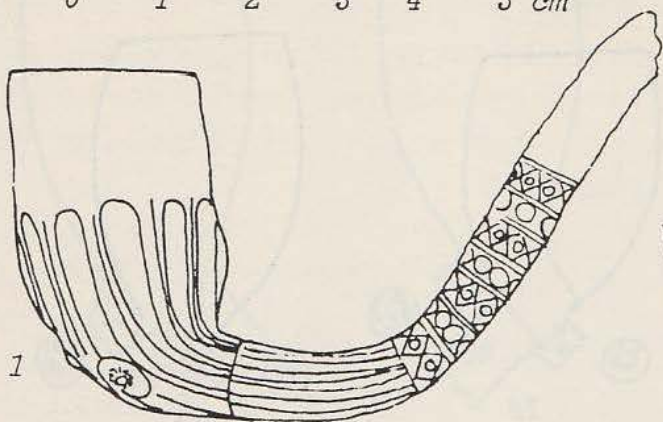
TABEL

19e-EEUWSE STORT IN HÖHR-GRENZHAUSEN

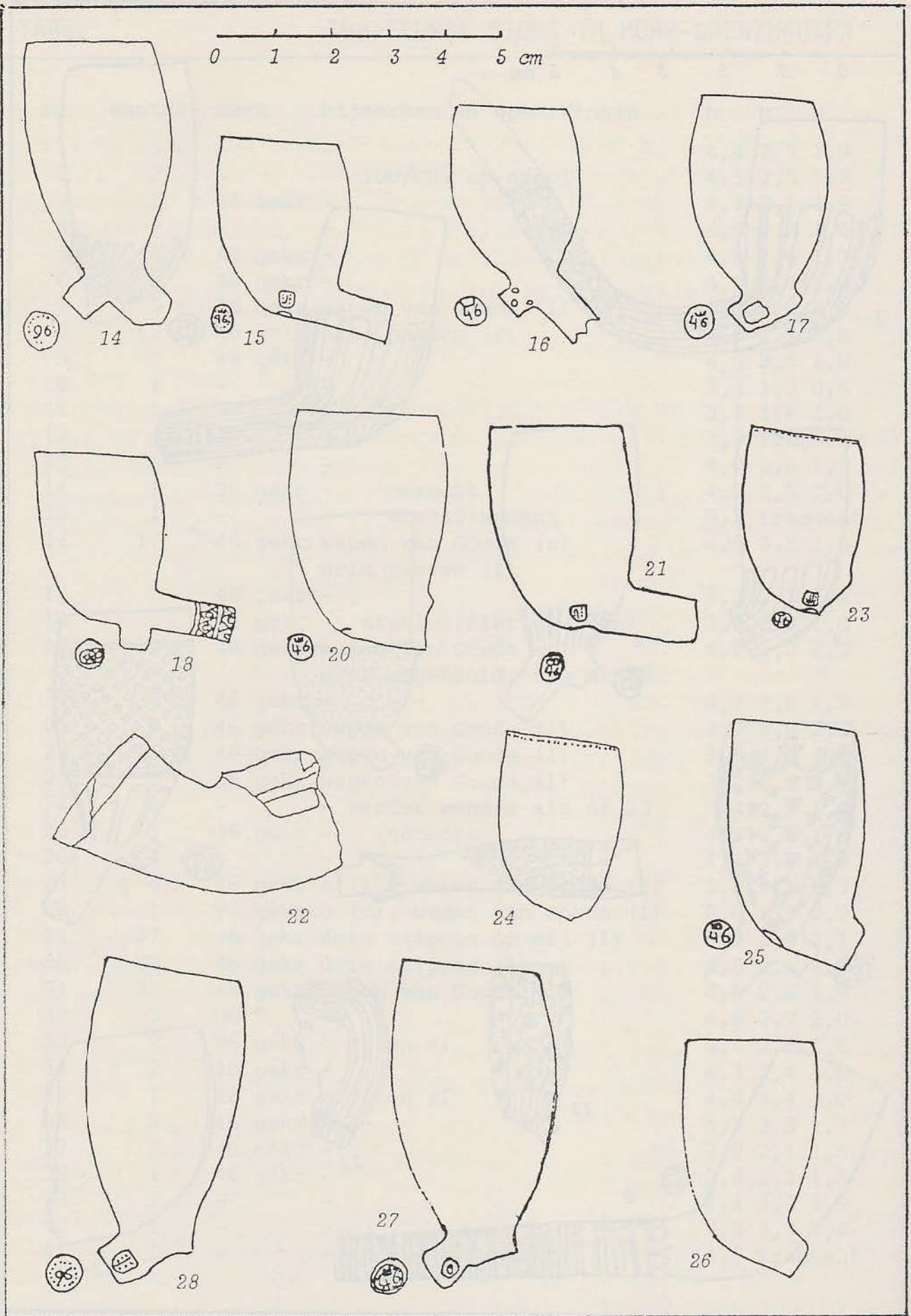
nr	aantal	merk	bijmerken en opmerkingen	h	b	o
1	3	-	-	4,4	2,5	1,9
2	2	-	- IOH/CHT op steel	4,5	2,5	1,9
3	1	46 gekr	-	4,4	2,5	1,9
4	2	-	-	4,0	2,2	1,6
5	1	46 gekr	-	4,9	2,6	1,9
6	1	46 gekr	-	4,5	2,4	1,9
7	5	46 gekr	wapen van Gouda (l)	4,7	2,8	2,1
8	3	46 gekr	drie punten (r)	4,6	2,7	2,0
9	1	46 gekr	-	4,5	2,5	1,9
10	1	-	-	5,3	1,2	0,8
11	1	-	-	3,1	1,6	1,0
12	1	-	-	3,0	fragment	
13	1	-	-	4,0	2,6	1,9
14	1	96 gekr	- gerookt	4,9	2,6	2,0
15	1	-	- steelfragment	5,2	fragment	
16	17	46 gekr	wapen van Gouda (r) drie punten (l)	4,0	2,5	1,8
17	2	46 gekr	-	4,3	2,7	1,8
18	7	46 gekr	- steelversiering (3cm)	3,3	2,3	1,8
19	12	46 gekr	wapen van Gouda (l) niet afgebeeld, als nr 20	4,2	3,0	2,3
20	2	46 gekr	-	4,2	3,0	2,3
21	9	46 gekr	wapen van Gouda (l)	3,9	2,8	2,1
22	15	46 gekr	wapen van Gouda (l)	3,5	2,6	1,8
23	1	46 gekr	wapen van Gouda (l)	3,2	2,3	1,8
24	2	-	- verder eender als nr 23	3,2	2,3	1,8
25	1	46 gekr	- gerookt	4,2	2,6	1,9
26	3	-	-	4,1	2,5	1,9
27	4	46 gekr	o (l), wapen van Gouda (r)	5,8	3,1	2,3
28	1	96 gekr	o (r), wapen van Gouda (l)	5,6	2,9	2,2
29	37	46 gekr	drie stippen op rij (l)	5,0	2,8	2,1
30	88	46 gekr	drie stippen (l)	4,5	2,5	1,9
31	23	46 gekr	wapen van Gouda (l)	4,5	2,6	1,9
32	3	96	-	4,9	2,7	2,0
33	2	96 gekr	o (l en r)	4,6	2,5	1,8
34	2	46 gekr	-	4,3	2,4	1,8
35	1	46 gekr	o (l en r)	4,4	2,4	1,8
36	5	46 gekr	-	4,3	2,3	1,7
37	2	46 gekr	-	3,8	2,1	1,5
38	1	46 gekr	-	3,8	2,3	1,5
39	1	-	-	4,4	2,3	1,9
40	1	-	-	5,2	3,3	2,4
41	1	-	- steelfragment	4,7	fragment	

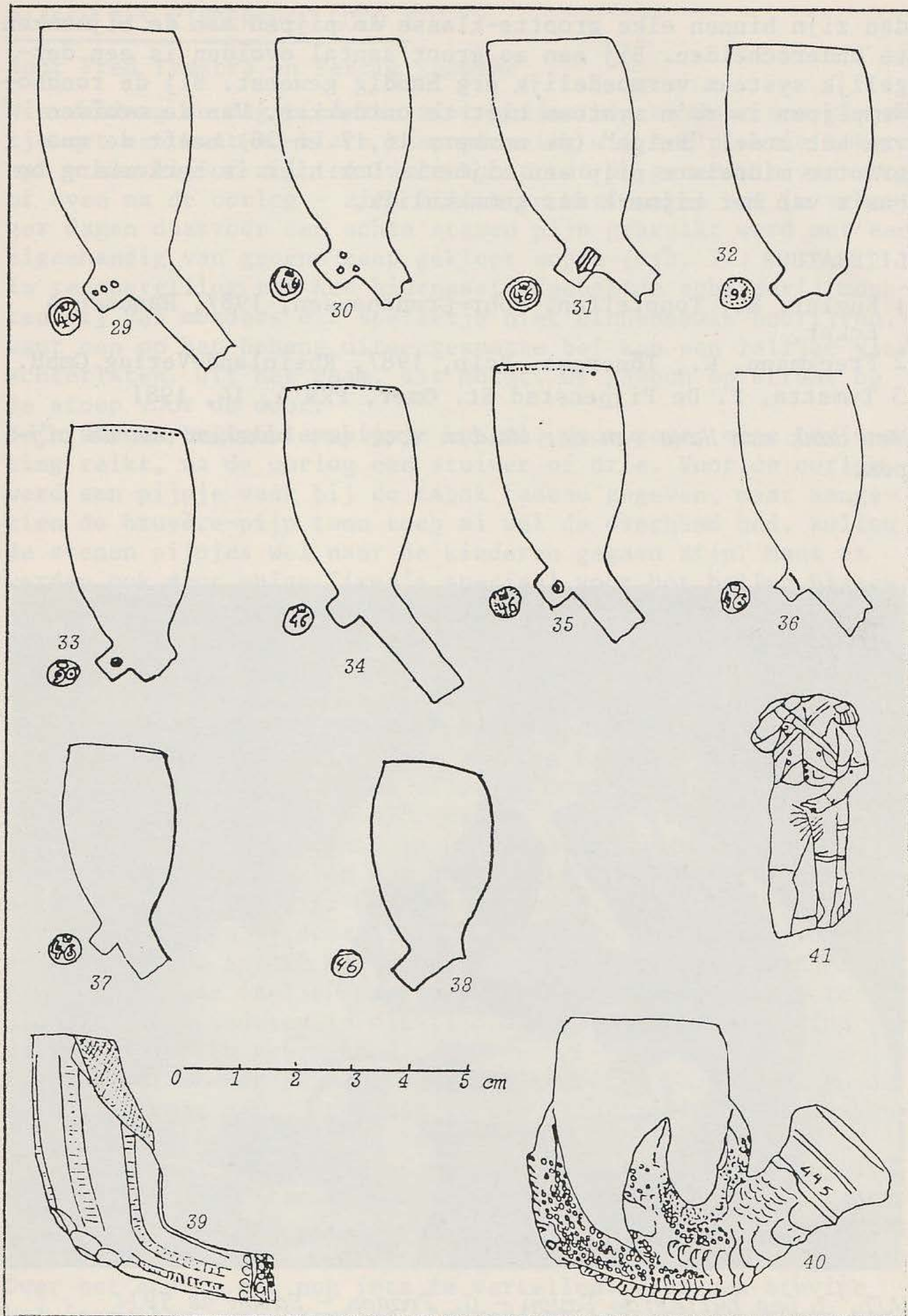
0 1 2 3 4 5 cm

13

dan zijn binnen elke grootte-klasse de pijpen aan de bijmerken te onderscheiden. Bij een zo groot aantal ovoïden is een dergelijk systeem vermoedelijk erg handig geweest. Bij de rondbodempijpen is zo'n systeem niet te ontdekken. Van de ovoïden van het model "Belge" (de nummers 16,17 en 38) heeft de qua grootte middelste pijp een bijmerk. Ook hier is herkenning op basis van het bijmerk dus gemakkelijk.

LITERATUUR

- 1 Kügler, M., Tonpfeifen, Höhr-Grenzhausen, 1987, Hanusch & Ecker.
- 2 Freckmann, K., Tönernes, Köln, 1987, Rheinland-Verlag GmbH.
- 3 Tymstra, F. De Pijpenstad St. Omer, PKN 4, 14, 1981

Met dank aan Hans van der Meulen voor het tekenen van de pijpen.

Afb. 1 Les bulles de Savon - G. Frasez - Salon de 1914